

Cultura

El llegat d'Albert Manent, activista cultural mort el mes d'abril passat

JOSEP PLAYÀ MASET
Barcelona

Va treballar intensament durant tota la seva vida en el camp de la poesia, la biografia, l'assaig, la història, la dialectologia i la toponímia. I encara que va morir als 83 anys després d'haver publicat uns setanta llibres, Albert Manent va deixar una important obra inèdita que es pot resumir en uns altres vuit llibres ja acabats i en cinc més que s'han quedat a mig camí.

D'ençà de la seva mort el passat 14 d'abril, el seu fill Jordi ha començat a posar ordre entre els milers de papers i carpetes del

El fill, Jordi Manent, calcula que trigaran un any i mig a classificar les gairebé tres mil cartes conservades

despatx del seu pare. Albert Manent havia fet donació a l'Arxiu Nacional de Catalunya de tota la documentació del seu passat com a activista polític antifranquista i dels treballs històrics. Però ha conservat, i ara són propietat de la família, els originals dels seus llibres, un ric epistolari de no pas menys de tres mil cartes (de les quals només s'han publicat les de Josep Pla, Joan Fuster, Josep Carner, Joan Coromines i Jordi Arbonés), abundant material inèdit i tota la seva biblioteca. A més, Manent era col·leccionista de llibres de viatges, ex-libris i segells.

“Ell mateix –ens explica el seu fill– havia preparat l'edició de la seva correspondència amb el poeta J.V. Foix i l'epistolari amb Vicenç Riera Llorca, però queden encara moltes altres cartes, que arrenquen dels anys 50, amb historiadors, eclesiàstics i polítics molt diversos. Estem treballant en la seva classificació però potser encara trigarem un any i mig per enllestir-ho”. Les 53 cartes, poemes i postals intercanviades entre Foix i Manent són ja a mans de l'editorial Quaderns Crema, que té la intenció de publicar-les el 2015, en col·laboració amb la Fundació J.V. Foix. D'aquest conjunt, només cinc cartes en vers van ser publicades al llibre *Versos de vacances*, la resta són inèdites. En el pròleg, que va deixar escrit el mateix Manent, explica que va conèixer el poeta de Sarrià amb tan sols 20 anys i que aviat es va introduir en la seva penya literària. “Un dels tertulians deia que jo era com el fill que Foix no havia arribat a tenir”. El poeta li explica la seva enyorança de Carles Riba i la seva admiració pel poeta Josep Sebastià Pons, però també li dona compte, per exemple, d'una polèmica amb Joan Triadú relativa a la crítica i els escriptors catalans.

La correspondència amb Vicenç Riera Llorca ha estat edi-

A l'Empordà.
Josep Pla amb Manent
(al centre), i l'editor
Josep Fornas, el 1958

MANENT

Vuit llibres pòstums inèdits

El 2015 es publicaran els epistolaris amb Foix i Riera Llorca i diversos estudis de toponímia

D'esquerra a dreta, Antoni Comas, J.V. Foix, Joaquim Molas i Albert Manent, el 1956

tada per Joan Pujadas amb un prolífic aparell de notes i està pendent de trobar editor. Són 31 cartes de Manent i 66 de Riera Llorca. Tenen un gran interès pel diàleg que tots dos estableixen, especialment entre el 1953 i el 1969, quan Riera Llorca viu a l'exili de Mèxic i s'informen mútuament de les novetats. El fillòleg Jaume Medina té a punt també el llibre sobre la relació entre Albert Manent i Carles Riba.

Dels vuit llibres pòstums que va deixar Manent n'hi ha un que està a punt d'arribar a les llibreries: *Els noms populars de núvols, boires i vents del Baix Empordà*, que va fer en col·laboració amb Joan Cervera, Lídia Cruset i Rosalinda M. Masegosa i que publica Edicions Sidillà. Forma part d'una sèrie de treballs sobre toponímia meteorològica que s'uneix a altres 13 llibres, ja publicats, de diferents comarques. Sobre el mateix tema està previst que surti un altre volum sobre el Camp de Tarragona, Priorat i Conca de Barberà, elaborat conjuntament amb Jaume Sabaté i que publicarà Edicions La Mussara, a començaments del 2015. Aquell mateix any està previst que surtin altres dos treballs seus sobre toponímia de les poblacions de Maspujols i Vilaplana i un tercer sobre el cançoner tradicional d'Aleixar, Maspujols i Vilaplana, tots en català, la llengua en la qual va publicar gairebé totes les seves obres.

Entre aquests treballs inèdits destaca el *Recull d'articles dispersos sobre literatura, història i església* (títol provisional, ja que no va arribar a escollir-lo), en el

#tuitsdecultura

Nunca entenderé los concursos de canto en los que los participantes, además de las tasas de inscripción, tienen que pagarse al pianista...

@emcastignani
Enric Martínez-Castignani Baríton

Espanya, que complicat ens ho estàs posant als que (encara) no som independentistes.

@mire_bel
Mireia Bel Politòloga

Vull ser com qualsevol altre inconformista.

@HarryConnickJR
Harry Connick, Jr. Músic i actor

“Quienquiera que condene el teatro es un enemigo de su país”, Voltaire. Nació hace 320 años tal día como hoy. #Porbic

@mrfernandez
Marta Fernández Periodista i escriptora

ARXIU DE LA FAMILIA MANENT

qual havia inclòs 44 articles publicats a *La Vanguardia*, *El Temps*, *Els Marges*, *Serra d'Or*, *Revista de Catalunya*...) i alguns d'inèdits. Jordi Manent calcula que el seu pare va arribar a publicar uns 1.500 articles en premsa, dels quals només 200 hauran estat recollits en llibres.

Manent utilitzava sempre la màquina d'escriure o dictava els textos a la seva germana Fina Manent, i en ocasions a la seva dona, Teresa Tomàs, que els traslladaven a l'ordinador. Entre els llibres que ja no veuran la llum, almenys directament de la seva mà que només se n'han trobat al-

El primer llibre que es publicarà versarà sobre la toponímia meteorològica del Baix Empordà

guns folis, n'hi ha de cinc temàtiques: sobre els llibres de viatges, una de les seves grans aficions; sobre la denominació del gall carboner a les terres de parla catalana; sobre els noms que es donen a la libèl·lula a Catalunya i dos de caràcter històric sobre el Conferència Club, creat per Cambó, i la campanya “Volem bisbes catalans”.

Des de la mort de Manent, s'han estat preparant fins a cinc homenatges diferents a la seva memòria. De moment s'ha celebrat ja el programat pel Grup Sant Jordi i l'ajuntament de Barcelona, el passat 3 de novembre.

“El dia que es torrin castanyes”

La correspondència entre Albert Manent i J.V. Foix s'inicia amb aquestes dues cartes del 1952. Un jove Manent, amb 21 anys, li parla del Congrés de Poesia de Segòvia, que s'ha celebrat del 16 al 23 de juny del 1952, i que va suposar un primer intent de diàleg entre escriptors catalans i castellans. Organitzat per Santos Torroella, hi van participar entre d'altres Carles Riba, Marià Manent i el mateix Foix, encara que aquest sembla que se'n desentén. Una frase de Manent és premonitòria: “Si un cas no podran dir que no hem intentat la concòrdia el dia que es torrin castanyes”.

CARTA D'ALBERT MANENT A FOIX

Mas Segimon, 12 de juliol de 1952

Sr. J.V. Foix

Estimat Foix,

M'ha d'excusar de no haver-me acomiadat de vostè. Els darrers dies estava esgotat de nervis i em calia el repòs de què gaudeixo ara, però vaig marxar precipitadament.

En Riba i el meu pare estan realment contents del Congrés. De moment cap fruit, però potser més endavant. Si un cas no podran dir que no hem intentat la concòrdia el dia que es torrin castanyes.

Joestic fent reserves de camp i paisatge per a l'hivern. M'envigoreix i m'entona. Em plauria que si li va de passar per Reus o per Tarragona pugés al Mas. Fariem una excursió junts. Recolliríem mots curiosos com brillar que és anar de nit a la cacera de la sibeca. Ara de resultes de sentir-ho explicar a vostè em fixo molt en el llenguatge dels pagesos. Diuen siroll, no so-roll, i burnar per bordar els gossos.

Com té la corona poètica a Verdaguier? Suposo que els pares li van donar el poema de l'Oliva. Vaig insistir amb en Vinyoli i amb el periodista-poeta del 'Antepalco', però no sé si ja ha rebut els poemes. Ja sap on em té per si el puc ajudar en aquest o en algun altre afer.

Em plauria que m'enviés la còpia del seu poema 'Sé un poble lluny de Provença'. El meu pare el vol llegir i jo el vull ensenyar a uns poetes seminaristes de Tarragona.

Estic escrivint contes, després penso fer poemes, si surten. De moment estic engrescat amb els contes. Ja els llegirà.

Seré sempre al seu manar, fidel amic.

Albert Manent

CARTA DE J.V.FOIX A ALBERT MANENT

Sarrià, 19 de juliol de 1952

A N'Albert Manent

Mas Segimon

Estimat Manent: Ni t'havies d'excusar: o és que l'amistat no és agustiniana? ¿Et cal repòs? A tots. El cerco entre roses perduts en un ponent fellós i el trobo en els llibres. Aquests em fatiguen? El treball m'alleuja. Tots fugim també adelerats, i a l'ombra enyorem el solà; però el vi del bot amargueja i sedegem frescors. On el pagès m'assenyala una font, m'hi fatigo; i el brogit -de veus, de sons, d'ocells, de motors o d'algues- que tants defugen, m'exalta, felíç. M'afanyo per aconseguir vacances llargues on sestejar a plaer, i abúlic, m'assec a assajar rimes o a creuar fulles tropicals. On és el repòs. O el nimfeu.

He vist En Riba. He parlat amb ton pare. Aquell més aviat optimista, aquest, com sempre, ponderat.

No sé on cau Segovia. I si es torren castanyes, que siguin dures i calentes a l'hora de tastar-les.

No és fàcil que passi per Reus. I em plauria. Però el 29 surto cap al Port on t'espero. El teu pare accedeix, benèvol, a que vinguis. L'hi vaig demanar i li va caure bé. Tantost arribaré al meu casuny marès t'escriuré i, entre tots, fixarem la data. A mi -del 31 de juliol al 15 de setembre- tots temps m'és bo i delejo de pensar-hi. Tindràs cambra pròpia amb vistes al mar. Hi ha vi, i noies, i rústecs esbarjos. I porta els contes...

T'incloc l'estampeta com si fos un clergue.

Si vales, bene est; ego, valeo.

Josep-Vicenç Foix

Amb aquest motiu s'ha publicat una breu recopilació de textos, escollits per Jordi Amat. En aquest document es recullen des de cartes a personatges destacats (Dionisio Ridruejo, Joan Coromines, Manuel de Irujo, Joan Fuster, Josep Maria Batista i Roca) fins a fragments d'un dietari polític que escrivia de tant en tant. En un d'aquests diaris recull les seves trobades durant una mateixa setmana amb diferents polítics de l'arc parlamentari, la qual cosa demostra que malgrat la seva proximitat a CiU, Manent va ser sempre un home transversal i respectat. Així, veiem que el 8 de gener del 1979 es reunia amb Ernest Lluch i Josep Benet, per preparar una candidatura pel Senat. “Discretament invita en Benet a desmarcar-se més dels comunistes”. Dos dies després Manent va a sopar a casa de Benet

Manent va deixar llesta una recopilació de 44 articles que són una selecció dels 1.500 que va escriure

aquesta vegada amb Max Cahner, Jordi Carbonell i Miquel Sellarés. “Carbonell proposa un pal que capgira -o podria capgirar- el panorama polític”, una candidatura nacionalista amb dotze independents amb CDC, ERC, PSUC i els minoritaris PSAN i Front Nacional (recorda el somni de la “candidatura de país” de la qual ara torna a parlar-se). “El compromís seria únic: defensa de l'Estatut i que hi hagi una minoria catalana agressiva en el Senat”, apunta en les notes. L'endemà la trobada la manté amb Jordi Pujol a qui fa arribar els noms d'Espinàs, Badia i Margarit, Pedrolo i Lluís Llach. Pujol diu que s'oposa a “submarins com Portabella” però sembla d'acord. A la mateixa pàgina anota que Miquel Roca crida a Sellarés i proposa que aquests independents, als quals afegix el nom de Manent, vagin a la llista de CiU. I un dia després Manent planteja la proposta a Antoni Gutiérrez, del PSUC.

Com diu l'alcalde de Barcelona Xavier Trias en la presentació d'aquest opuscle, “en una època en què no hi havia internet, Manent va teixir una gran xarxa (...) per alguna cosa Josep Pla va dir d'ell, amb encert, que era l'home que va pujar i va baixar més escales a Barcelona en els anys de resistència”. Va ser cofundador de *Serra d'Or* i de les *Edicions Catalanes de París*, entre el 1980 i el 1988 va ocupar el càrrec de director general de Difusió Cultural de la Generalitat i més tard va ser director del Centre d'Història Contemporània. Tant aquest centre, com la Diputació de Tarragona, la *Revista de Catalunya* i la Generalitat li preparen nous homenatges. Serà una manera de restituir-li aquesta Creu de Sant Jordi que per pudor va rebutjar almenys en dues ocasions.●

Les cartes clares

Jordi Amat

Durant molts mesos els diven-dres al matí ens trobàvem al pis del carrer de Craywinckel on Albert Manent havia viscut amb els seus pares. Teníem muntada la sala d'operacions entrant a mà esquerra. No recordo on guardava tantes i tantes cartes, però l'objectiu era començar una primera catalogació. A Manent, un pragmàtic a qui agradava anar per feina, no se li havia d'anar amb massa manies a l'hora d'endrecar-les. Cap mitomania. N'agafava una, detectava qui la firmava, poques vegades la llegia i la deixava al damunt de la pila que fèiem a terra o sobre el sofà en funció de la primera lletra del cognom de l'autor de la carta. Si alguna podia servir per ajudar la recerca d'algun amic, la regalava. Si la carta era rellevant per algun motiu, la guardàvem a una carpeta a part. Tenia moltes ganes de trobar-ne una del Pare Batllori i al final va aparèixer. Jo vaig ser feliç quan em va deixar que m'endugués, per transcriure-les, les que s'havia creuat amb Joan Ferraté. Aquelles que es va creuar amb Enrique Múgica i Dionisio Ridruejo a mitjans dels anys cinquanta eren un document d'època excepcional.

Amb bona part d'aquella tria selecta va bastir el seu primer llibre de memòries, el retrat generacional *La represa* que era una mena de ràpida repassada a la cultura catalanista d'oposició del primer franquisme on ell es va moure com un alfíl agilitíssim. Al final del llibre hi ha un apèndix amb varies d'aquelles cartes. En va reproduir una còpia d'una que va enviar a l'activista exiliat Josep Maria Batista i Roca. El noi de vint-i-tres anys, per defensar-se de la crítica que els feien els puristes de l'exili, enumera tots els fruits que havia donat “el

“La postura del pur que es plega de braços i es pensa que veurà passar el cadàver del seu enemic és absurda”

diàlogo” amb els poetes castellans arran del Congrés de Poesia de Segòvia (vegeu la carta a Foix). Però el més curiós d'aquella carta a Batista és la carregada que va fer contra la passivitat revestida d'heroisme de Pau Casals. “Avui dia la postura del pur que es plega de braços i així es pensa que veurà passar el cadàver del seu enemic és absurda i senzillament ridícula”. L'esbroncada era tota una declaració d'intencions. Menys victimisme i més anar per feina. Anar per feina volia dir escriure cartes, moltes, infinites, creant xarxa amb gent de tota mena per reconstituir la catalanitat. Volia dir encarregar articles a aquell i a l'altre per a *Serra d'Or*. Volia dir signar anònims per burxar la jerarquia eclesiàstica que menystenien l'Església del país.

Les cartes clares. L'obra inèdita de Manent serà una demostració més d'una vocació optimista i constant de preservació de la identitat.

J. AMAT, filòleg, premi Gaziell per l'obra 'Els laberints de la llibertat. Vida de Ramon Trias Fargas'